

IDENTIFICAREA EXPUNERII LA RISC A UNEI SOCIETĂȚI COMERCIALE

LECT. UNIV. DR. IUGA IULIA
Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia
Str. G. Baritiu, nr. 6, Bl. j5, ap.11., Tel: 0258/811512
E-mail: iuga_iulia@yahoo.com

Abstract: The credit analysis represents the crediting risk evaluation process. The crediting risk must be considered based on what the bank expects achieve as a result of the crediting activities.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române prin noțiunea de risc se înțelege pericol, inconvenient posibil, probabilitatea de producere a unui eveniment cu consecințe nedorite pentru subiect.

Conform Dicționarului Enciclopedic Managerial, prin risc se înțelege: „Măsură a neconcordanței dintre diferite rezultate posibile, mai mult sau mai puțin favorabile sau nefavorabile, într-o acțiune viitoare”. Același dicționar explică și termenul de risc de credit: „pierdere rezultată din nerecuperarea totală sau parțială, de către bancă, a fondurilor investite și / sau a dobânzii aferente acestora”.

Riscurile întreprinderii

1. Riscul de exploatare

Riscul de exploatare exprimă incapacitatea întreprinderii de a se adapta la timp și cu cel mai mic cost la variațiile mediului, reflectând volatilitatea rezultatului economic la condițiile de exploatare. Acesta depinde, pe lângă factorii generali (creșterea preturilor materiilor prime, creșterea salariilor) în special de structura costurilor, respectiv de comportamentul lor față de volumul de activitate. Riscul de exploatare este evaluat cu ajutorul pragului de rentabilitate care măsoară flexibilitatea întreprinderii în raport cu condițiile de exploatare.

2. Riscul financiar

Riscul financiar determină variabilitatea indicatorilor de rezultate ca urmare a modificării structurii financiare a întreprinderii. Recurgerea la împrumuturi este cauzată de lipsa resurselor proprii și oportunitatea realizării unei investiții. Capitalul existent (propriu și împrumutat) face posibilă realizarea investiției care va genera rezultate suplimentare.

Evaluarea riscului financiar se face, ca și în cazul riscului de exploatare, cu ajutorul: marjei de siguranță; indicelui de siguranță; coeficientului de elasticitate.

Analiza modificării rentabilității capitalului propriu ca urmare a politicii financiare poate fi urmărită cu ajutorul unui model „efectul de levier financiar”. Levierul financiar cuantifică impactul apelării la credite asupra rentabilității sale financiare. Efectul levierului financiar, respectiv variația ratei rentabilității capitalurilor proprii depinde de corelațiile care există între rata rentabilității economice și costul datoriei (rata dobânzii), pe de o parte, iar pe de altă parte de nivelul îndatorării.

$$R_f = R_e + (R_e - R_d) \times D/C_{pr}$$

unde: R_f = reprezintă rentabilitatea financiară (a capitalului propriu);

R_d = rata dobânzii;

R_e = rentabilitate economică.

Pentru agentul economic există următoarele posibilități:

1. $Re > Rd$ apelarea la credite va conduce la îmbunătățirea ratei rentabilității economice;
2. $Re = Rd$ apelarea la credite este indiferentă, din punct de vedere al efectului de levier;
3. $Re < Rd$ apelarea la credite va conduce la reducerea performanțelor capitalurilor proprii și deci nu se recomandă apelarea la credite.

D = datorii; Cpr = capital propriu.

$$Rf = Re + (Re - Rd) \times \text{Dat}/Cpr$$

$$Rf = (CA/Ae) \times (RE/CA) + [(CA/Ae) \times (RE/CA)] - Rd \times (\text{Dat}/Cpr)$$

Factorii de influență asupra ratei rentabilității financiare sunt: rata rentabilității economice; efectul de levier.

Factorii de niveluri doi sunt: viteza de rotație a activului total (CA/Ae); rata rentabilității comerciale (RE/CA); diferența dintre rata rentabilității economice și rata dobânzii ($Re - Rd$); gradul de îndatorare al întreprinderii (Dat/Cpr).

3. Risc de dobândă

Nu întotdeauna dobânzile care se percep pentru creditele acordate sunt fixe, ci ele pot fi variabile, când se modifică anual sau la alte intervale mai scurte. Prin stabilirea unor dobânzi variabile se realizează o protecție a creditelor.

Dacă întreprinderea previzionează să contracteze un credit la dobândă fixă, riscul privește creșterea ratei de dobândă (întreprinderea se va vedea nevoită să accepte un credit la o dobândă ridicată).

Pentru a evalua riscul de dobândă se va calcula valoarea netă actualizată (VNA) și rata internă de rentabilitate financiară (RIRF).

Valoarea netă actualizată reprezintă actualizarea fluxului de numerar pe durata de exploatare a proiectului. Acest indicator se calculează aplicând la fluxul de numerar determinat, rata de actualizare. Fluxul de numerar se calculează ca diferență între veniturile și costurile totale pe durata de exploatare a proiectului. Dacă $VNA > 0$, se estimează că proiectul poate fi acceptat.

Rata internă de rentabilitate financiară indică capacitatea proiectului de a obține profit. Rata internă de rentabilitate a unui proiect este acea rată de actualizare la care valoarea netă actualizată este egală cu zero. Ea trebuie să fie mai mare decât dobânda reală.

Dacă rata internă de rentabilitate este mai mică decât rata dobânzii la împrumuturile obținute, înseamnă că beneficiul net realizat prin obiectiv este mai mic decât dobânda pe care trebuie să o plătească la fondurile împrumutate.

Valoarea netă actualizată depinde de doi factori:

- rata de actualizare care influențează invers proporțional nivelul acesteia (pe măsură ce rata de actualizare crește, nivelul valorii nete actualizate scade și invers);
- orizontul, durata de timp pentru care se face analiza care este direct proporțional cu nivelul valorii nete actualizate;

4. Risc comercial

Pe parcursul derulării contractului comercial pot apărea atât pentru vânzător cât și pentru cumpărător o serie de riscuri.

1. Riscul privind bonitatea partenerilor comerciali

Pentru evitarea anumitor riscuri comerciale, în special în cazul vânzărilor de credit este importantă verificarea bonității cumpărătorului. Există două surse de informații:

- surse de informare indirecte: cele obținute de la băncile comerciale; cele obținute de la partenerii de afaceri tradiționali; cele obținute de la societăți de consultanță; informații din Monitorul Oficial.
- surse de informare directe axate pe analiza unor documente contabile și financiare ale partenerului.

2. Riscul privind negocierea neurmată de încheierea contractului

În multe cazuri negocierile nu se finalizează prin încheierea unor contracte economice. Motivele pot fi diverse, imputabile atât cumpărătorului cât și vânzătorului sau deseori la nici unul.

3. Riscul de preț

Prin risc de preț se înțelege posibilitatea apariției unei pierderi sau a unui câștig la un contract ca urmare a modificării în timp a prețului practicat pentru produsul respectiv (de aceeași calitate). Riscul de preț pentru vânzător apare în situația în care, în intervalul dintre momentul contractării și cel al încasării produsului a avut loc o creștere de preț.

Riscul de preț pentru cumpărător apare în situația în care între cele două momente de pe piață are loc o micșorare a prețului mărfii contractate.

4. Riscul valutar

Prin risc valutar se înțelege posibilitatea apariției unei pierderi sau a unui câștig în cadrul unei tranzacții internaționale ca urmare a modificării cursului (depreciere sau reprecie) valutei de contract pe intervalul ce se scurge din momentul încheierii contractului și data efectuării încasării sau plății în valută.

Exportatorul înregistrează o pierdere în situația în care la data încasării sumei, valuta în care s-a încheiat tranzacția are o putere de cumpărare mai mică decât în momentul încheierii contractului. Dacă puterea de cumpărare a valutei de contract crește atunci exportatorul câștiga.

Importatorul înregistrează o pierdere în situația în care la data plății, valuta în care s-a încheiat tranzacția are o putere de cumpărare mai mare decât în momentul încheierii contractului. Va avea de câștigat atunci când valuta de contract se devalorizează.

5. Riscul în transporturi

Mărfurile aflate în circuitele comerciale interne și internaționale sunt expuse la multe pericole care privesc fie sosirea cu întârziere la destinație, fie calitatea sau cantitatea lor. Riscul în transporturi cuprinde: riscul în transportul feroviar; riscul în transportul maritim; riscul în transportul rutier.

5. *Risc politic*

Riscurile politice se referă la schimbările care pot modifica radical mediul social-economic în care firma își desfășoară activitatea. Riscul politic îmbracă forma unor evenimente independente de voința și solvabilitatea cumpărătorului și care îl împiedică să-și onoreze obligațiile asumate față de furnizorul – creditorul extern (război, revoluție, revoltă, război civil, grevă).

Caracter politic îmbracă și măsurile luate de autoritățile publice: guvern, Banca centrală, organe vamale, având ca efect: restrângerea importurilor; limitarea transferului valutar; refuzul admiterii pe teritoriul țării al unor produse; sechestrarea sau rechiziționarea unor bunuri aparținând unor agenți economici străini; apare riscul de netransfer al valutei cuvenite furnizorului (creditorului) extern, cu toate ca importatorul privat a depus la bancă, în moneda locală echivalentul sumei datorate; neplata la termen a sumelor datorate de importatori (debitori) politici.

Cele mai importante riscuri politice sunt:

1. Riscul derivând din naționalizarea investițiilor paralizează activitatea economică a titularului sau a participantului străin la investiție .
2. Riscul rezultat din instituirea moratoriului asupra rambursării datoriei externe apare și se manifestă în țările cu mari datorii externe care sunt nevoite să recurgă la amânarea rambursării lor și a plății dobânzilor aferente, pe termene lungi și incerte instituindu-se în acest scop un moratoriu guvernamental.
3. Riscurile ce derivă din politica vamală tarifară constau în instituirea de taxe vamale discriminatorii la importul din țările nebeneficiare de clauza națiunii cele mai favorizate.
4. Riscul determinat de neaplicarea regimului preferențial se manifestă în legătură cu producția țărilor în curs de dezvoltare care ca urmare a tehnologiei rămase în urmă, lipsei de personal calificat, insuficienței diversificării, rezultând costuri mari de fabricație.
5. Riscul provenind din politica de dumping.

Se consideră dumping situația în care o marfă este exportată la un preț mai mic decât cel practicat pe piața internă a țării exportatoare sau în lipsa unui astfel de preț la un preț mai mic decât cel mai ridicat preț practicat la exportul dintr-o țară terță ori mai mic decât costul de producție în țara de origine.

6. Riscul determinat de restricțiile netarifare se referă la :
 - restricții de ordin calitativ (standarde, norme tehnice)
 - restricții de ordin cantitativ
 - restricții în domeniul prețurilor.

7. Riscul decurgând din diferite calamități naturale

Noțiunea de riscuri catastrofale și majore apare în limbajul administrativ la începutul anilor 1980. Aceste riscuri se manifestă sub forma producerii unor calamități naturale sau a altor cauze de forță majoră: uragane; inundații; cutremure de pământ; erupții vulcanice; exploziile ce pun cumpărătorul în imposibilitate de plată; incendiile.

7. *Riscul în marketing*

Analiza riscului în marketing se aplică cu scopul de a lua decizii care să limiteze riscul în domenii complexe cum sunt: lansarea produselor noi, investițiile, perfecționarea produselor. Una dintre cele mai actuale metode de analiză economică este „analiza sensibilității” care este o tehnică utilizată pentru determinarea modului în care se modifică concluziile unei cercetări față de variațiile posibile ale valorilor factorilor sau față de erorile de diferite mărimi, conținute în estimațiile realizate.

8. *Riscul sistemic*

Riscul sistemic apare din interacțiunea comportamentelor individuale dar afectează toți agenții ca urmare a unor externalități negative. Riscul sistemic este definit ca fiind: „o defecțiune locală (la o firmă sau pe un segment al pieței) care să genereze dificultăți generalizate la alte firme, pe alte piețe sau în sistemul financiar în ansamblul său”.

În acest context autoritatea bancară trebuie să supravegheze instituțiile financiare pentru a le putea aprecia soliditatea în cazul producerii unor evenimente neprevăzute; scopul îl reprezintă prevenirea transmiterii externalităților negative.

Bibliografie:

1. MIRCEA COȘEA, LUMINIȚA NASTOVICI, Evaluarea riscurilor, Metode și tehnici de analiză la nivel micro și macroeconomic, Editura Lux Libris, Brasov, 1999.
2. GH. NEGOESCU Risc și incertitudine în economia contemporană, , Editura Alter-Ego Cristian, Galați.
3. IOAN MIHAI (coordonator), Analiza situației financiare a agenților economici, Editura Mirton, Timisoara, 1997.
4. IULIAN CEAUȘU, Dicționar Enciclopedic Managerial, Editura Academică de Management, București, 2000.
5. INSTITUTUL BANCAR ROMÂN, Băncile și operațiunile bancare, Ed. Economică, București, 1996.